

Comparison of Addressee Term Avoidance in Thai and Japanese

Kanok Runggeratigul*

Faculty of Arts, Silpakorn University

Abstract

The use of self-references and addressee terms for Thai and Japanese is influenced by various factors, such as age and gender, as well as the relationship between the speaker and the listener. As the self-references and addressee terms in Thai and Japanese can indicate the relationship or social distance between the speaker and the listener, there are several situations when the speaker tries to avoid using self-references and addressee terms if the determination of the relationship between the speaker and the listener is not clear. The objective of this paper is to study how different Thais and Japanese avoid using addressee terms when speaking with a stranger and with a new acquaintance based on these factors.

The results show that Thais and Japanese have different ways of avoiding addressee terms. The gender and age of the speaker are very important factors in using or not using the addressee terms in each case. However, the gender of the listener does not affect the use or non-use of addressee terms in either Thai or Japanese. It was also found that in Thai addressee terms are often omitted if the ages of the speaker and the listener are nearly the same, while the addressee terms in Japanese are often omitted if the listener is older. When speaking with a new acquaintance, Thais tend to avoid addressee terms much more than when speaking with a stranger. On the other hand, Japanese use fewer addressee terms in a conversation with a stranger to keep distance, and use addressee terms more frequently when speaking with a new acquaintance. Comparing the results between the two situations of a stranger and a new acquaintance, Thais tend to consider the listener's age prior to the social distance, while the Japanese do the opposite.

Keywords: avoiding addressee terms, Thai and Japanese, stranger, new acquaintance

* Corresponding author e-mail: rkanok2000@yahoo.com

เปรียบเทียบการเลียงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาของชาวไทยและชาวญี่ปุ่น

กนก รุ่งกิริติกุล

ภาควิชาภาษาปัจจุบันตะวันออก คณะอักษรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การใช้คำสรรพนามในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นมีส่วนคล้ายคลึงกันในเรื่องที่ต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ประกอบกัน เช่น เพศ อายุ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้พูดและผู้ฟัง เนื่องจากคำสรรพนามแทนตัวผู้พูดและผู้ฟังแต่ละคำในภาษาไทยและญี่ปุ่นมีนัยที่บ่งบอกได้ถึงทัศนคติหรือแสดงระยะห่างทางจิตใจระหว่างผู้พูดและผู้ฟังได้ ดังนั้นจึงมีหลายกรณีที่ผู้พูดพยายามที่จะเลียงคำสรรพนามแทนตัวเองหรือคู่สนทนาเมื่อไม่อาจกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังได้ชัดเจน บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาการไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นว่า ชาวไทยและชาวญี่ปุ่นเลียงคำสรรพนามเหมือนหรือต่างกันอย่างไร โดยอาศัยปัจจัยในเชิงภาษาศาสตร์สังคมได้แก่เพศและอายุของผู้พูดและคู่สนทนาเป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเพศและอายุของผู้พูดเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามในแต่ละกรณีแตกต่างกัน ในขณะที่เพศของคู่สนทนาไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามของชาวไทยและญี่ปุ่นเลย และเมื่อพิจารณาจากปัจจัยอายุคู่สนทนาพบว่าชาวไทยไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่วัยใกล้เคียงกันเป็นส่วนใหญ่ ตรงข้ามกับชาวญี่ปุ่นที่มีแนวโน้มเลียงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่อาวุโสกว่ามากที่สุด ชาวไทยและชาวญี่ปุ่นมีพฤติกรรมการไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาแตกต่างกัน คือ ชาวไทยเลียงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่เป็นคนเฟื่องรู้มากกว่าคู่สนทนาที่เป็นคนแปลกหน้า ตรงกันข้ามกับชาวญี่ปุ่นที่จะเลียงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคนแปลกหน้ามากกว่าคู่สนทนาที่เป็นคนเฟื่องรู้ นอกจากนี้นังสรุปแนวโน้มของปัจจัยที่ผู้พูดให้ความสำคัญในการเลียงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาของชาวไทยและญี่ปุ่นได้ กล่าวคือชาวไทยให้ความสำคัญในเรื่องอายุของคู่สนทนาก่อน แล้วจึงพิจารณาระยะความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและคู่สนทนา ส่วนชาวญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับระยะความสัมพันธ์ของผู้พูดและคู่สนทนามากกว่า

คำสำคัญ: การไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนา, ชาวไทยและชาวญี่ปุ่น, คนแปลกหน้าและคนเฟื่องรู้

1. บทนำ

ในภาษาพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวญี่ปุ่นและภาษาไทย มีหลายกรณีที่ผู้พูดสามารถสื่อสารกับคู่สนทนาอีกฝ่ายครบถ้วนสมบูรณ์โดยไม่ใช้คำสรรพนามแทนตัวผู้พูดและคู่สนทนาเลยซึ่งแตกต่างจากภาษาอังกฤษและภาษาทางแถบตะวันตก ทั้งนี้เนื่องจากระบบโครงสร้างของภาษาที่เอื้ออำนวยให้ผู้พูดและผู้ฟังสามารถตีความหมายหน่วยคำสรรพนามที่ละหายไปได้ กรณีภาษาญี่ปุ่น เช่น คำกริยาให้และรับ หรือการใช้ระบบคำยักย่องที่แบ่งแยกผู้กระทำกริยาอย่างชัดเจน เป็นต้น ส่วนในภาษาไทย Navavan (1984, p.182) กล่าวถึงการตีความของผู้ฟังเกี่ยวกับความหมายของหน่วยนามที่ละหายไปที่ผู้ฟังจะรู้ได้จากคำอื่นในประโยค โดยเฉพาะหน่วยกริยา ซึ่งความหมายของกริยาจะทำให้ทราบว่ามีหน่วยนามซึ่งสัมพันธ์กับกริยาที่หน่วย เช่น กริยาซึ่งแสดงการแลกเปลี่ยนต้องการหน่วยนามซึ่งเกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 หน่วย คือ สิ่งที่น่ามาแลกเปลี่ยน ผู้แลกเปลี่ยน และผู้รับแลกเปลี่ยน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามไม่เพียงแต่ระบบโครงสร้างทางภาษาเท่านั้น “ปัจจัยทางสังคม” อันหมายถึงคุณสมบัติทางสังคมของผู้พูด เช่น อายุ เพศ ชาติพันธุ์ ฯลฯ และบริบทของการใช้ภาษา (Prasithrathasint, (1998, p. 19) ก็ยังมีส่วนทำให้เกิดการไม่ใช้คำสรรพนามแทนผู้พูดและคู่สนทนาทั้งในภาษาญี่ปุ่นและไทยได้เนื่องจากระบบคำสรรพนามทั้งในภาษาไทยและญี่ปุ่นมีวิธีใช้ที่ต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ ของคู่สนทนา เช่น เพศ วัย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและคู่สนทนา เป็นต้น ดังนั้นมีหลายกรณีที่ทำให้ผู้พูดทั้งชาวญี่ปุ่นและชาวไทยเลียงไม่ใช้คำสรรพนามเพื่อไม่ให้เสียมารยาทต่อคู่สนทนาเนื่องจากความสัมพันธ์คลุมเครือไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ หรือเพื่อแสดงถึงระยะห่างโดยขึ้นอยู่กับคู่สนทนาที่พูดคุยด้วย (Palako-

rnkun, 1972; Peng, 1975; Mochizuki, 1980) นอกจากนี้บางครั้งการใช้คำสรรพนามมากเกินไปจนเกินไป ก็แสดงถึงการเน้นย้ำตัวตนของผู้พูดหรือผู้ฟังมากเกินไป (Senko K. Maynard, 2005, p. 451) หรือแสดงถึงระยะห่างระหว่างผู้พูดและคู่สนทนา (Prasithrathasint, 1998, p. 113) ซึ่งบางกรณีก็อาจทำให้การสนทนาเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นได้ ด้วยเหตุนี้เองการศึกษาความแตกต่างของการเลียงคำสรรพนามเนื่องจากปัจจัยในเชิงสังคมของชาวญี่ปุ่นและชาวไทยในบทความนี้ จึงต้องการศึกษาว่าการเลียงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาของชาวไทยและญี่ปุ่นไม่ใช่เพียงเพราะเป็นสิ่งที่ผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจกันได้อยู่แล้ว แต่ยังเป็นวิธีที่ผู้พูดใช้โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ระหว่างผู้พูดและคู่สนทนาเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นเข้าใจถึงพฤติกรรมในการเลียงคำสรรพนามของทั้งสองภาษา และสามารถใช้และเลียงคำสรรพนามได้อย่างเหมาะสมกับบุคคลและกาลเทศะ

2. ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามโดยใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในโตเกียวและชาวไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ โดยเริ่มจัดทำแบบสอบถามในช่วงมกราคม 2011 ถึงเดือนกรกฎาคม 2011 แบบสอบถามที่ใช้ต้องการรวบรวมข้อมูลในกรณีที่ผู้พูดต้องพูดคุยกับคู่สนทนาที่มีความสัมพันธ์กันไม่ชัดเจนและมีแนวโน้มที่จะเลียงคำสรรพนามมากที่สุด ได้แก่ คนแปลกหน้าและคนที่รู้จักกันเป็นครั้งแรก ส่วนปัจจัยหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์คือปัจจัยเรื่องเพศและอายุของผู้พูดและคู่สนทนา แบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบเติมคำ โดยผู้วิจัยสร้างสถานการณ์โดยแยกเป็นสองสถานการณ์เพื่อให้เหมาะสมและใกล้เคียงกับความเป็นจริง เพื่อดูว่าชาวไทยและชาวญี่ปุ่นเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาต่างกันอย่างไร

เนื่องจากผู้วิจัยมีเป้าหมายที่ต้องการศึกษาการไม่ใช้คำสรรพนามของคนญี่ปุ่นในกรณีที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาระคำสรรพนามตามโครงสร้างทางไวยากรณ์ ผู้วิจัยจึงเลือกรูปประโยคที่มีแนวโน้มให้ผู้ตอบเลือกใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนา หรือรูปประโยคที่ผู้พูดมีแนวโน้มที่จะไม่ละคำสรรพนามในเชิงไวยากรณ์ทั้งสองสถานการณ์ แม้กระนั้นหากทั้งชาวไทยและญี่ปุ่นให้คำตอบว่าใช้ประโยคอื่นซึ่งไม่ปรากฏคำสรรพนามแทนคู่สนทนาอยู่ ผู้วิจัยจึงตีความว่าผู้พูดทั้งชาวไทยและชาวญี่ปุ่นต้องการเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาเนื่องจากปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ ซึ่งในบทความต่อไปนี้ผู้วิจัยจะขอใช้คำว่า “การเลี่ยงหรือการไม่ใช้คำสรรพนาม” โดยต้องการศึกษาว่าปัจจัยต่างๆ เหล่านั้นได้แก่อะไรบ้าง และชาวไทย

และชาวญี่ปุ่นคำนึงถึงปัจจัยเหล่านั้นเหมือนหรือต่างกันอย่างใด

อนึ่ง ขอบเขตของการไม่ใช้หรือเลี่ยง “คำสรรพนามแทนคู่สนทนา” ในที่นี้อ้างอิงตามทฤษฎีของ鈴木孝夫(1973) และ 田窪行則(1997) ซึ่งรวมบุรุษสรรพนาม 人称代名詞 สรรพนามเรียกญาติ 親族名称 ตลอดจนสรรพนามที่ใช้ตำแหน่งหรืออาชีพ 職業名称 ซึ่งไม่ได้ปรากฏในงานวิจัยนี้ด้วย (ในภาษาไทยคำบุรุษสรรพนาม เช่น ท่าน คุณ นาย เธอ มึง ชื่อเล่น ฯลฯ ในภาษาญี่ปุ่น เช่น お宅、あなた、きみ、おまえ など สรรพนามที่ใช้ชื่อตำแหน่ง เช่น หัวหน้า อาจารย์ หมอ หรือในภาษาญี่ปุ่น เช่น 部長、社長、先生など ตลอดจนคำเรียกญาติ เช่น พี่ น้อง ลุง ป้า ตา ยาย ฯลฯ ในภาษาญี่ปุ่น เช่น おじいさん、おばあさん、おじさん、おばさんなど)

ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

Interlocutor	Gender	Age			Total
		17-30	31-45	Over 45	
Japanese	Female	52	65	26	143
	Male	32	99	64	195
	Total	84	164	90	338
Thai	Female	91	102	17	210
	Male	73	60	16	149
	Total	164	162	33	359
Grand total		248	326	123	697

ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์ที่ผู้พูดสนทนากับคนแปลกหน้าเพศชายและหญิงที่อยู่ในช่วงอายุสามกลุ่มต่อไปนี้

1. คู่สนทนาที่อายุมากกว่าผู้ตอบ ผู้วิจัยแยกแบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่อายุมาก โดยกำหนดให้เป็นคู่สนทนาที่อายุมากกว่าผู้พูดสิบปีขึ้นไป และแบบสอบถามฉบับที่กำหนดให้เป็นคู่สนทนาอายุหกสิบปีขึ้นไป สำหรับกลุ่มผู้ตอบ

แบบสอบถามที่อายุน้อย เพื่อให้ได้คำตอบที่หลากหลาย

2. คู่สนทนาวัยไล่เลี่ยกับผู้พูด

3. คู่สนทนาที่อายุน้อยกว่าผู้พูด ซึ่งผู้วิจัยก็กำหนดแยกเช่นเดียวกัน โดยให้เป็นคู่สนทนาที่อายุน้อยกว่าผู้พูดมากกว่าสิบปีขึ้นไปสำหรับกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามอายุน้อย และฉบับที่กำหนดคู่สนทนาอายุประมาณสิบห้าถึงยี่สิบปีสำหรับกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามอายุมาก

ดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยและชาวญี่ปุ่นจะเลือกตอบคำสรรพนามที่ใช้หรือไม่ใช้ในสถานการณ์ที่กำหนดให้กับคู่สนทนาต่อไปนี้

คู่สนทนา 1/ Interlocutor 1 = เพศชายอายุมากกว่า

คุณสืบปีขึ้นไป/หรือเพศชายอายุหกสิบปีขึ้นไป

คู่สนทนา 2/ Interlocutor 2 = เพศหญิงอายุมากกว่า

คุณสืบปีขึ้นไปหรือหกสิบปีขึ้นไป

คู่สนทนา 3/ Interlocutor 3 = เพศชายอายุไล่เลี่ย

กับคุณ

คู่สนทนา 4/ Interlocutor 4 = เพศหญิงอายุไล่เลี่ย

กับคุณ

คู่สนทนา 5/ Interlocutor 5 = เพศชายอายุน้อย

กว่าคุณสืบปีขึ้นไปหรือเพศชายอายุสิบห้าถึงยี่สิบปี

คู่สนทนา 6/ Interlocutor 6 = เพศหญิงอายุน้อย

กว่าคุณสืบปีขึ้นไปหรือเพศหญิงอายุสิบห้าถึงยี่สิบปี

3. ผลการวิจัย

3.1 การเลือกใช้สรรพนามแทนคู่สนทนาในสถานการณ์ที่คู่สนทนาเป็นคนแปลกหน้า

แบบสอบถามในสถานการณ์นี้ใช้รูปประโยคที่ละคำสรรพนามได้ยากในเชิงโครงสร้างของประโยคตามผลการวิจัยของ Ono, T. & Thomson, S. A. (2003) ซึ่งกล่าวถึงการปรากฏคำสรรพนามแทนตัวผู้พูดในภาษาญี่ปุ่นที่มักไม่หายไป เมื่อปรากฏหน้าคำต่างๆ เช่น は、も、の、なんか、より、と เป็นต้น เช่นเดียวกับในภาษาไทยที่มักไม่ปรากฏการละคำสรรพนามเมื่อมีคำเชื่อมแสดงความเป็นเจ้าของ (Runggeratigul, 2008) เพื่อดูความแตกต่างของการเลือกคำสรรพนามแทนคู่สนทนาระหว่างเพศชายและหญิงทั้งไทยและญี่ปุ่นดังตัวอย่างต่อไปนี้

[สถานการณ์ 1] สมมติว่าคุณนั่งอยู่ในรถไฟและโบกี้ที่นั่งอยู่มีเพียงคุณกับผู้ใช้โดยสารอีกคนนั่งอ่านหนังสือพิมพ์อยู่เท่านั้น คุณสังเกตเห็นกระเป๋าตากล้อๆ กับผู้ใช้โดยสารคนนั้น คุณไม่เห็นว่าเป็นเจ้าของกระเป๋าหรือเปล่า คุณจะใช้สรรพนามแทนตัวเขาหรือไม่ ถ้าคุณจะถามเขาว่า

“โทษนะครับ/คะ กระเป๋าตากล้อตกครับ/คะ ของ..... หรือเปล่าครับ/คะ

【場面1】電車の中に座っているのはあなたと新聞を読んでいる初対面の人しかいないですが、その人の近くに財布が落ちているとあなたが気づきました。その財布はいつから落ちていたのか、誰のものだか知らなかったため、その人のものであるか確認するのに、[この財布はあなたのものか]を尋ねる場合、あなたは次のそれぞれの相手に対して、どのように言いますか。

_____のところに相手に言及することばを選んでください。

あなた:あの、財布が落ちていますよ。_____のですか?

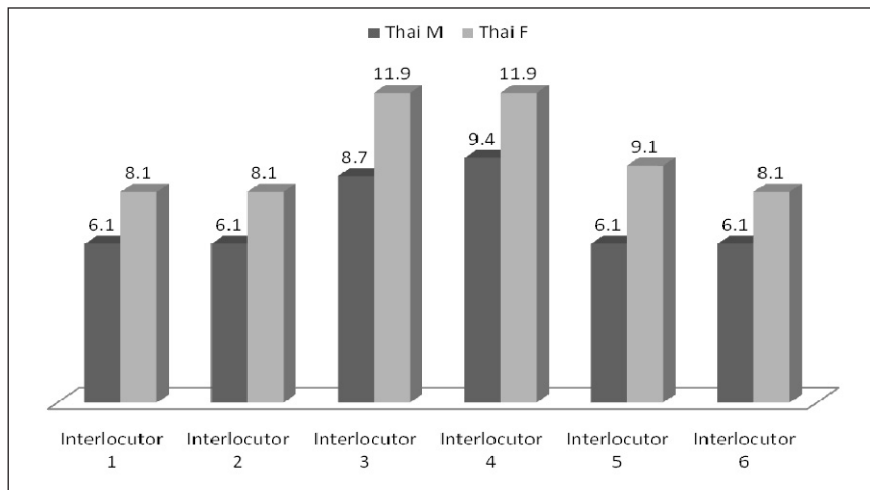
落ちているよ。 _____ の?

ผลจากแบบสอบถามในภาพรวมพบว่าชาวญี่ปุ่นไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคนแปลกหน้ามากกว่าชาวไทยมาก โดยคู่สนทนาที่ชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มไม่ใช้คำสรรพนามมากที่สุดคือคู่สนทนาที่อายุมากกว่า ในขณะที่ชาวไทยมีแนวโน้มเลือกคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่วัยไล่เลี่ยกันมากที่สุดโดยมีความแตกต่างกันระหว่างผู้พูดเพศหญิงและเพศชายดังต่อไปนี้

3.2 ผลแตกต่างของผู้พูดเพศหญิงและชาย
เมื่อเปรียบเทียบจากเพศของผู้ตอบ
แบบสอบถามพบว่าทั้งเพศหญิงทั้งชาวไทยและชาว

ญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนา
คนแปลกหน้ามากกว่าเพศชายซึ่งแสดงผลในตาราง
ที่ 1 และ 2

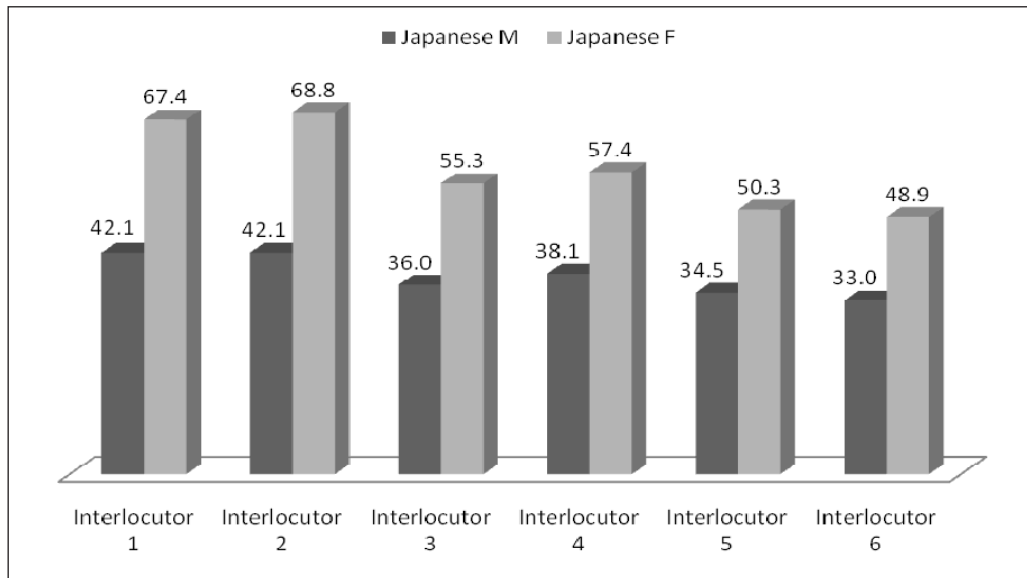
Table 1 Percentage of addressee terms avoidance by Thai males and females

เมื่อเปรียบเทียบผลแตกต่างระหว่างเพศ
ของผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทย พบว่าผู้ตอบ
แบบสอบถามเพศหญิงชาวไทยมีแนวโน้มจะเลี่ยงคำ
สรรพนามแทนคู่สนทนาในทุกกรณีมากกว่าผู้ตอบ
แบบสอบถามเพศชาย ส่วนเพศของคู่สนทนาแทบจะ
ไม่มีผลต่อการเลือกเลี่ยงคำสรรพนามแทนตัวคู่สนทนา
นอกจากนี้ทั้งผู้พูดเพศชายและหญิงจะเลือกเลี่ยงคำ
สรรพนามแทนคู่สนทนากับคู่สนทนาวัยใกล้เคียงกันมาก
ที่สุด และเลี่ยงคำสรรพนามกับผู้อาวุโสกว่าและคนที่

อายุน้อยกว่าค่อนข้างน้อย เนื่องจากสามารถเลือกใช้
คำสรรพนามเครือญาติกับคู่สนทนาคนแปลกหน้าที่อายุ
ต่างกันได้ง่ายกว่าคู่สนทนาที่อายุใกล้เคียงกัน สำหรับคน
ไทยที่ตอบว่าไม่ต้องการใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนา
ในกรณีนี้ระบุว่าจะใช้คำพูดอื่นซึ่งไม่ใช่คำสรรพนาม
แทนคู่สนทนา เช่น “โทษนะครับ/คะ กระเป๋าตังค์
ตกหรือเปล่าครับ/คะ” (53 คน) “กระเป๋าตังค์
ใคร? ” (2 คน)

Table 2 Percentage of addressee terms avoidance by Japanese males and females

ผู้ตอบแบบสอบถามชาวญี่ปุ่นเพศหญิงก็มีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคู่สนทนาที่เป็นคนแปลกหน้ามากกว่าผู้ตอบเพศชายทุกกรณี นอกจากนี้ทั้งผู้ตอบเพศชายและหญิงมีแนวโน้มจะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่เป็นผู้อาวุโสกว่ามากที่สุด รองลงมาเป็นคู่สนทนาวัยไล่เลี่ยกัน และคู่สนทนาอายุน้อยกว่าตามลำดับ เพศของคู่สนทนาไม่ค่อยมีผลชัดเจนต่อการเลือกเลี่ยงคำสรรพนามสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามทั้งเพศชายและเพศหญิง แต่เมื่อพิจารณาจากปัจจัยเรื่องเพศของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเพศชายมีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนตัวคู่สนทนาเพศหญิงวัยไล่เลี่ยกันมากกว่าคู่สนทนาที่เป็นเพศชายด้วยกัน แต่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับเพศชายที่อายุน้อยกว่ามากกว่าคู่สนทนาเพศหญิง ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงจะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคู่สนทนาเพศหญิงที่อาวุโสกว่าและวัยไล่เลี่ยกันมากกว่าคู่สนทนาเพศชาย ยกเว้นกรณีที่คู่สนทนาอายุน้อยกว่าซึ่งผู้พูดผู้หญิงก็จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนตัวคู่สนทนา

กับคู่สนทนาเพศชายมากกว่าเช่นเดียวกับผลของผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย ซึ่งอาจเป็นเพราะมีการใช้คำเรียกผู้หญิงอายุน้อยกว่าหรือเด็กผู้หญิง เช่น お嬢さん、お嬢ちゃん ส่วนกรณีที่คู่สนทนาเป็นเพศชายที่อายุน้อยกว่าก็มีผู้ตอบแบบสอบถามใช้คำว่า ぼく ซึ่งเป็นคำสรรพนามแทนตัวเองของเพศชาย แต่ในที่นี้ผู้พูดนำมาใช้เป็นคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่เป็นเด็กผู้ชายปรากฏอยู่บ้าง แต่น้อยมากเมื่อเทียบกับคู่สนทนาที่เป็นเพศหญิงเนื่องจากส่วนใหญ่มีแนวโน้มใช้กับเด็กเล็กมากกว่า

กรณีของคนญี่ปุ่นที่ตอบว่าไม่ต้องการใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาในกรณีนี้ จะใช้คำพูดอื่นแทนเช่น 「あの、財布が落ちて(い)ますよ。/ませんか/ますか/ますけど」 (เออ กระเป๋าตังค์ตกอยู่นะครับ/ค่ะ) มากที่สุด (83 คน) 「手振りだけで相手を指す」 (ใช้เพียงแค่ภาษาท่าทางชี้ไปที่คู่สนทนา 34 คน) 「(これ)違いますか。」 (อันนี้ไม่ใช่ (ของคุณ) หรือครับ/ค่ะ 12 คน)

เมื่อพิจารณาค่านัยที่สำคัญทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคำนวณวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ One-Way ANOVA โดยเลือกระดับนัยสำคัญ $\alpha = .05$ พบว่าสำหรับชาวไทยปัจจัยเรื่องอายุของผู้ตอบแบบสอบถามจะมีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามในกรณีที่คู่สนทนาอายุใกล้เคียงกับผู้พูด กล่าวคือถือว่าอายุผู้ตอบมีผลต่อการเลือกใช้และไม่ใช้คำสรรพนามในกรณีที่คู่สนทนาเป็นเพศชายอายุใกล้เคียงกันโดยมีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ .05 ในระดับ .007 และมีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามในกรณีที่คู่สนทนาเพศหญิงที่อายุใกล้เคียงกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในระดับ .003 ส่วนปัจจัยเรื่องเพศของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามอย่างมีนัยที่สำคัญในเชิงสถิติ แต่ก็อาจมีแนวโน้มที่พอจะเห็นได้จากคำร้อยละว่าเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามมากกว่าเพศชาย

สำหรับชาวญี่ปุ่นพบว่าปัจจัยเรื่องอายุของผู้ตอบแบบสอบถามจะมีผลต่อการเลือกใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาในแต่ละเพศและวัยของคู่สนทนาโดยมีนัยที่สำคัญทางสถิติในระดับ .000 นอกจากนี้เพศของผู้ตอบแบบสอบถามก็มีผลต่อการเลือกใช้และไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาในกรณีที่เป็นผู้อาวุโสกว่าทั้งชายและหญิงอย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติในระดับ .001 และต่อคู่สนทนาเพศหญิงวัยใกล้เคียงกันในระดับ .024

กล่าวโดยสรุปคือในกรณีที่เป็นคนแปลกหน้าชาวไทยและชาวญี่ปุ่นจะพิจารณาอายุของคู่สนทนาเป็นสำคัญในการจะเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนาม โดยมีจุดที่แตกต่างกันชัดเจนคือชาวไทยจะเลือกเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนามากในกรณีที่คู่สนทนาเป็นคน

อายุใกล้เคียงกันโดยแทบจะไม่คำนึงถึงเพศของคู่สนทนา และเพศหญิงไทยมีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนามากกว่าเพศชาย แนวโน้มการเลี่ยงคำสรรพนามในคนอายุใกล้เคียงกันมากที่สุดน่าจะเป็นเพราะผู้พูดไม่สามารถกำหนดสถานภาพของคู่สนทนาได้อย่างในกรณีของคู่สนทนาที่อาวุโสกว่าหรือคู่สนทนาที่อายุน้อยกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยเรื่องอายุของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามกรณีที่คู่สนทนาเป็นเพศชายและหญิงอายุใกล้เคียงกัน ในขณะที่ชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มจะเลือกเลี่ยงคำสรรพนามมากในกรณีที่คู่สนทนาเป็นผู้อาวุโสกว่า ส่วนปัจจัยอายุของผู้พูดมีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามกับคู่สนทนาทุกเพศทุกวัย ในขณะที่เพศของผู้พูดจะมีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามกับคู่สนทนาที่อายุมากกว่า

3.3 การเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนา สถานการณ์ที่คู่สนทนาเป็นคนที่ได้รับการแนะนำให้รู้จักเป็นครั้งแรก

สำหรับประโยคที่ใช้ในสถานการณ์นี้ใช้รูปประโยคที่มีแนวโน้มในการละคำสรรพนามได้ยากในเชิงโครงสร้างของประโยคเมื่ออยู่ในตำแหน่งซึ่งตามด้วยคำช่วย 是 (Ono, T. & Thomson, S. A., 2003) ซึ่งตรงกับรูปแบบประโยคในภาษาไทยที่มีวิธีแสดงถึงความสนใจของผู้พูดต่อบุคคลใดเป็นพิเศษโดยการแสดงคำบอกบุรุษ (Navavan, 1984, p. 247) เพื่อแสดงความแตกต่างของการเลี่ยงคำสรรพนามระหว่างเพศชายและหญิงทั้งไทยและญี่ปุ่นดังตัวอย่างต่อไปนี้

[สถานการณ์ 2] ถ้าคุณคุยกับคนที่ได้รับการแนะนำให้รู้จักเป็นครั้งแรก คุณจะใช้สรรพนามแทนคู่สนทนาหรือไม่ ถ้าคุณจะชวนเขาคุยว่า

“ได้ยินเพื่อนบอกว่า ชอบดูหนังไซไหม (ครับ/คะ) เป็นหนังแบบไหนหรือ (ครับ/คะ)

あなた : _____ は映画を見るのが好きだそうです、それはどういう映画でしょうか。
だと聞いたが、 _____ 映画？

【場面2】あなたは誰かに紹介してもらった人と初めて会いました。紹介された後、あなたはその人に「好きな映画は何か」と聞く場合は以下の話し相手に対してどのように言いますか。

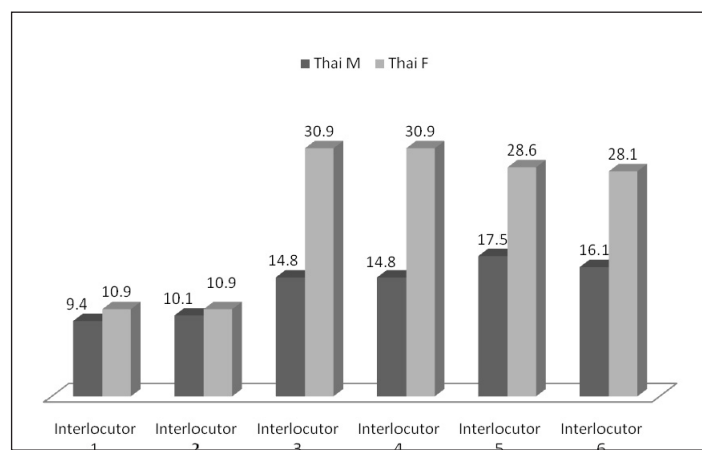
ผลจากแบบสอบถามในภาพรวมพบว่าในกรณีของกลุ่มสนทนาที่ได้รับการแนะนำให้รู้จักกันเป็นครั้งแรก คนญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะเลือกไม่ใช้คำสรรพนามกับผู้อาวุโสมากกว่าคู่สนทนาที่วัยใกล้เคียงกันหรืออายุน้อยกว่า ตรงข้ามกับชาวไทยที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคู่สนทนาที่อาวุโสกว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคู่สนทนาในช่วง

อายุอื่นๆ และเมื่อพิจารณาการเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาโดยแยกเป็นผู้พูดเพศชายและหญิงไทยและญี่ปุ่นก็พบความแตกต่างดังต่อไปนี้

1) ผลแตกต่างของผู้พูดเพศหญิงและชาย

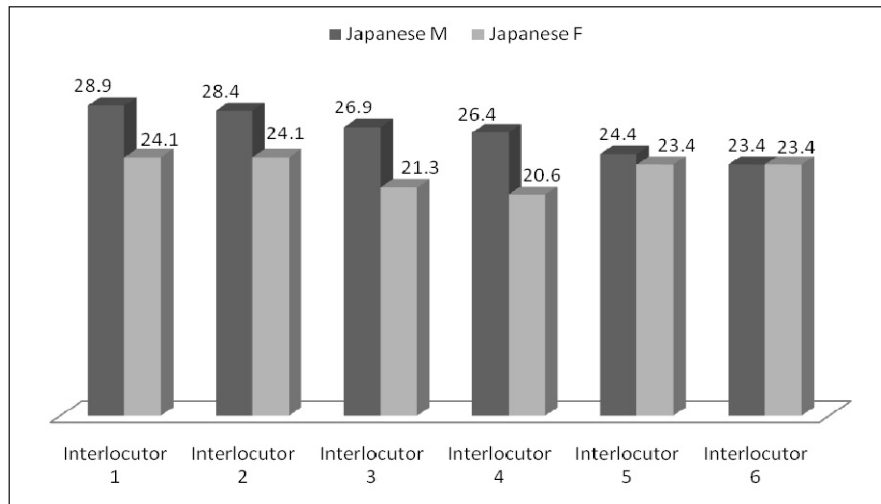
ผลจากแบบสอบถามพบว่าการเลี่ยงคำสรรพนามของเพศชายและหญิงทั้งไทยและญี่ปุ่นมีความแตกต่างกันดังตารางที่ 3 และ 4 ต่อไปนี้

Table 3 Percentage of addressee terms avoidance by Thai males and females

สำหรับชาวไทยเพศหญิงมีแนวโน้มจะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาทุกช่วงอายุมากกว่าเพศชายอย่างเห็นได้ชัด โดยจะเลือกเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับผู้อาวุโสกว่าน้อยที่สุดเช่นเดียวกับชาวไทยเพศชาย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในกรณีที่คู่สนทนาเป็นคนที่เพิ่งรู้จักและเป็นผู้อาวุโสกว่าที่ควรจะต้องแสดง

ความเคารพหรือยกย่อง ชาวไทยมีแนวโน้มที่จะใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่เป็นผู้อาวุโสกว่ามากกว่าที่จะเลี่ยงคำสรรพนามเพื่อแสดงความสุภาพต่อผู้ที่อายุมากกว่า และมีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนามากที่สุดกับคู่สนทนาที่วัยใกล้เคียงกันและคู่สนทนาที่อายุน้อยกว่าทั้งชายและหญิง การที่ผู้พูดเพศ

Table 4 Percentage of addressee terms avoidance by Japanese males and females

หญิงมีแนวโน้มเลี่ยงคำสรรพนามมากกว่าเพศชายอาจเป็นเพราะข้อจำกัดในการเลือกใช้คำสรรพนามของเพศหญิงไทยที่มีสรรพนามให้ใช้มาก และต้องเลือกใช้อย่างเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์มากกว่าเพศชายไทย ส่วนปัจจัยเรื่องเพศของกลุ่มสนทนาไม่มีผลที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการเลือกเลี่ยงคำสรรพนาม โดยประโยคที่เลือกใช้แทนมากที่สุดคือ “ได้ยินเพื่อนบอกว่าชอบดูหนังใหม่ (ครับ/คะ)” (62 คน)

สำหรับกรณีของชาวญี่ปุ่นจากผลของแบบสอบถามพบว่าเพศชายมีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาทุกช่วงอายุมากกว่าเพศหญิง ซึ่งตรงกับที่ 小林 (1997, pp. 135-136) ได้ทำการสำรวจการสนทนาในที่ทำงานของเพศชายและหญิงพบว่าในขณะที่เพศหญิงใช้คำแทนคู่สนทนามากกว่าเพศชาย เพศชายกลับใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาได้จำกัดกว่าเพศหญิงเนื่องจากต้องเลือกคำแทนตัวเองจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่ประกอบกันของทั้งตัวเองและคู่สนทนา ซึ่งการที่ผู้พูดเพศชายกำหนดคำแทนตัวเองได้ยากก็ทำให้เลือกคำแทนคู่สนทนาได้ยากตามไปด้วย ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากผลแบบสอบถามกรณีที่คู่สนทนาเป็นคนที่พบบันเป็นครั้งแรก นอกจากนี้ปัจจัย

อายุของกลุ่มสนทนาอาจไม่แสดงความแตกต่างของการเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาให้เห็นชัดเจนนัก แต่ก็พอเห็นแนวโน้มได้ว่าเพศชายและหญิงญี่ปุ่นจะเลือกไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคู่สนทนาที่อาวุโสกว่าทั้งชายและหญิงมากที่สุด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในกรณีที่คู่สนทนาเป็นคนที่เพิ่งรู้จักและเป็นผู้อาวุโสกว่าที่ควรจะต้องแสดงความเคารพหรือยกย่อง ชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนามากที่สุดเมื่อเทียบกับคู่สนทนาวัยใกล้เคียงกันหรืออายุน้อยกว่าที่เพิ่งรู้จักกัน เพื่อแสดงความสุภาพต่อผู้สูงอายุ กรณีของคนญี่ปุ่นที่ตอบว่าไม่ต้องการใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาในกรณีนี้ จะใช้คำพูดอื่นแทนเช่น 「映画が大好きだそうですか」(ได้ยินว่าชอบ(ดู)หนังใหม่ครับ/คะ) มากที่สุด (18 คน) 「映画を見るのが好きだそうですか、」(8 คน) 「映画をご覧になるのが好きだそうですか、」(4 คน) (ได้ยินว่าชอบดูหนัง แล้ว...) 「どのような映画が好きですか。」(ชอบหนังแบบไหนหรือครับ/คะ) (3 คน)

เมื่อพิจารณาคำนัยที่สำคัญทางสถิติ พบว่าสำหรับชาวไทยปัจจัยเรื่องเพศของผู้ตอบแบบสอบถามจะไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามแทน

คู่สนทนาในกรณีที่คู่สนทนาเป็นผู้อาวุโสกว่าทั้งชายและหญิง แต่พบว่าปัจจัยเรื่องเพศของผู้ตอบจะมีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี้ยงคำสรรพนามในกรณีของคู่สนทนาเพศชายวัยไล่เลี่ยกันในระดับ .000 และเพศหญิงในระดับ .000 เช่นเดียวกัน และมีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากรณีที่คู่สนทนาเพศชายอายุน้อยกว่าในระดับ .012 คู่สนทนาเพศหญิงที่อายุน้อยกว่าในระดับ .006 ส่วนปัจจัยเรื่องอายุของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาของชาวไทยในกรณีนี้เลย

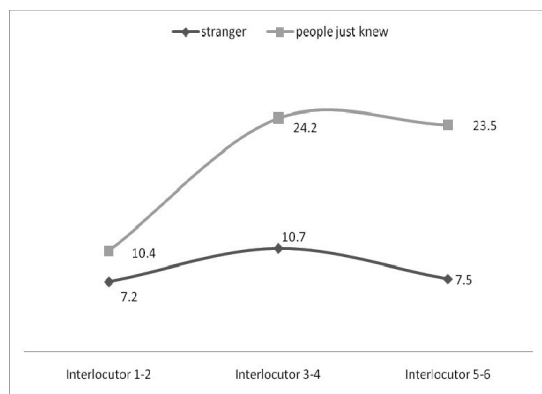
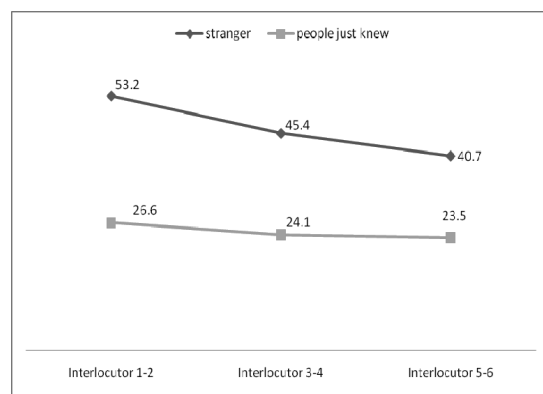
สำหรับญี่ปุ่นพบว่าปัจจัยเรื่องเพศของผู้ตอบแบบสอบถามจะมีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาในทุกช่วงอายุโดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .000 ส่วนปัจจัยอายุของผู้ตอบแบบสอบถามก็มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่เป็นผู้อาวุโสกว่าทั้งชายและหญิงเท่ากันในระดับ .001 คู่สนทนาที่เป็นวัยไล่เลี่ยกันเพศชายและหญิงเท่ากันในระดับ .011 และคู่สนทนาที่อายุน้อยกว่าเพศชายในระดับ .003 เพศหญิงในระดับ .001

กล่าวโดยสรุปคือในกรณีที่คู่สนทนาเป็นคนที่ได้รับการแนะนำให้รู้จักเป็นครั้งแรก ปัจจัยอายุของคู่สนทนาถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ทั้งชาวไทยและชาวญี่ปุ่นเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนาม โดยมีจุดที่แตกต่างกันชัดเจนคือชาวญี่ปุ่นจะเลือกเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนามากในกรณีที่คู่สนทนาเป็นผู้อาวุโสกว่า ในขณะที่ชาวไทยจะใช้คำสรรพนามกับผู้อาวุโสกว่ามากที่สุดเมื่อเทียบกับคู่สนทนาช่วงอายุอื่น โดยเพศของคู่สนทนาแทบจะไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี้ยงคำสรรพนาม กรณีที่คู่สนทนายี่ไล่เลี่ยกันและอายุน้อยกว่า เพศหญิงไทยจะเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนามากกว่าเพศชาย นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยเรื่องเพศของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามกรณีที่คู่สนทนาเป็นเพศชายหญิงอายุ

ไล่เลี่ยกัน และคู่สนทนาเพศชายหญิงที่อายุน้อยกว่าส่วนปัจจัยเรื่องอายุของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามในกรณีนี้เลย ในขณะที่ชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มจะเลือกเลี้ยงคำสรรพนามมากในกรณีที่คู่สนทนาเป็นผู้อาวุโสกว่า และเพศชายญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาทุกช่วงอายุมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ปัจจัยเรื่องอายุและเพศของผู้พูดชาวญี่ปุ่นมีผลต่อการเลือกใช้หรือไม่ใช้คำสรรพนามกับคู่สนทนาทุกกลุ่ม

2) เปรียบเทียบการไม่ใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาทั้งสองสถานการณ์

ผู้วิจัยนำสถานการณ์ที่คู่สนทนาเป็นคนแปลกหน้าและคนเพิ่งรู้จักมาเปรียบเทียบกัน แม้ว่ารูปประโยคของทั้งสองสถานการณ์จะแตกต่างกันอันเนื่องมาจากต้องการให้สถานการณ์ใกล้เคียงความเป็นจริง แต่ก็ใช้เงื่อนไขในการกำหนดรูปประโยคแบบเดียวกันตามที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ ดังนั้นแม้ว่าผลต่างของจำนวนการเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาจากทั้งสองสถานการณ์อาจไม่สามารถแสดงผลต่างที่มีนัยสำคัญในเชิงสถิติได้ แต่ก็พอจะเห็นแนวโน้มได้ว่าชาวไทยเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่เป็นคนเพิ่งรู้จักมากกว่าคู่สนทนาที่เป็นคนแปลกหน้า ตรงกันข้ามกับชาวญี่ปุ่นที่จะเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคนแปลกหน้ามากกว่าคู่สนทนาที่เป็นคนเพิ่งรู้จัก นอกจากนี้จากผลที่แสดงในตารางที่ 1-4 พบว่าเพศของคู่สนทนาแทบจะไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนา ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบการไม่ใช้คำสรรพนามระหว่างคู่สนทนาที่เป็นคนแปลกหน้าและคนที่เพิ่งรู้จักโดยตัดปัจจัยเรื่องเพศของคู่สนทนาออกเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวโน้มของปัจจัยที่ผู้พูดให้ความสำคัญในการเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนา พบว่ามีผลที่แตกต่างกันดังตารางที่ 5 และ 6 ต่อไปนี้

Table 5 Percentage of comparing addressee terms avoidance of Thai between 2 situations**Table 6** Percentage of comparing addressee terms avoidance of Japanese between 2 situations

จากผลแบบสอบถามพบว่าสำหรับชาวไทย มีแนวโน้มเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคนที่เพิ่งรู้จักมากกว่าคู่สนทนาที่เป็นคนแปลกหน้าทุกช่วงอายุ ในกรณีคู่สนทนาที่อายุมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นคนรู้จักหรือคนแปลกหน้าก็ตาม ผู้พูดมีแนวโน้มในการเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เมื่อเทียบกับคู่สนทนาที่เป็นคนวัยใกล้เคียงกันและคู่สนทนาที่อายุน้อยกว่า แสดงให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญกับอายุของคู่สนทนาเป็นอันดับแรกในการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนาม กล่าวคือเมื่อคู่สนทนาเป็นผู้อาวุโสกว่า ชาวไทยจะแสดงความสุภาพต่อผู้อาวุโสกว่าด้วยการใช้คำสรรพนามมากกว่าเลี่ยงคำสรรพนาม หากคู่สนทนาเป็นคนอายุใกล้เคียงกันหรือน้อยกว่า ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและคู่สนทนาซึ่งเป็นคนแปลกหน้าหรือเพิ่งรู้จักก็จะมีผลต่อการเลี่ยงคำสรรพนามมากหรือน้อยต่างกัน โดยผู้พูดชาวไทยมีแนวโน้มเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาวัยใกล้เคียงกันและอายุน้อยกว่าที่เป็นคนเพิ่งรู้จักมากกว่าคู่สนทนาที่

เป็นคนแปลกหน้า ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าชาวไทยมีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาโดยพิจารณาปัจจัยอายุเป็นอันดับแรก และปัจจัยเรื่องระยะความสัมพันธ์เป็นลำดับถัดมา

ในขณะที่ชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคนแปลกหน้ามากกว่าคนที่เพิ่งรู้จักกัน โดยมีแนวโน้มเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่อาวุโสกว่ามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคู่สนทนาช่วงวัยอื่น อย่างไรก็ตามพบว่าปัจจัยระยะความสัมพันธ์มีผลต่อการเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาของชาวญี่ปุ่นมากกว่าปัจจัยเรื่องอายุอย่างเห็นได้ชัดเจน กล่าวคือชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยระยะของความสัมพันธ์ก่อน แล้วจึงพิจารณาปัจจัยอายุของคู่สนทนาเป็นลำดับถัดมาโดยการเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่อาวุโสกว่ามากที่สุดเพื่อแสดงความสุภาพต่อผู้ใหญ่

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ชาวไทยมีแนวโน้มที่จะใช้สรรพนามแทนคู่สนทนามาก กรณีที่คู่สนทนาเป็นผู้อาวุโสกว่าทั้งในกรณีที่เป็คนแปลกหน้าและคนที่เพิ่งรู้จัก ตรงกันข้ามกับชาวญี่ปุ่นที่มีแนวโน้มที่จะเลี้ยงคำสรรพนามกับผู้อาวุโสมากที่สุดทั้งสองกรณี ซึ่งแสดงถึงกลวิธีที่แตกต่างกันในการใช้และไม่ใช้คำสรรพนามเพื่อแสดงความสุภาพต่อผู้ใหญ่

4.2 ชาวไทยมีแนวโน้มเลี้ยงคำสรรพนามมากกับคู่สนทนาวัยไล่เลี่ยกันมากที่สุด สาเหตุน่าจะมาจากการที่ต้องคำนึงถึงการเลือกใช้คำสรรพนามให้เหมาะสมต่อคู่สนทนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคู่สนทนามีอายุไล่เลี่ยกันก็จะทำให้การเลือกคำสรรพนามที่เหมาะสมเป็นไปได้ยากกว่าคู่สนทนาที่อาวุโสกว่าหรืออายุน้อยกว่า ในขณะที่ชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มเลี้ยงคำสรรพนามกับคู่สนทนาที่อาวุโสกว่ามากที่สุด ซึ่งน่าจะแสดงให้เห็นว่าสำหรับชาวญี่ปุ่นแล้วการเลือกคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่เหมาะสมต่อผู้อาวุโสกว่าเป็นไปได้ค่อนข้างยากกว่าการเลือกใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคู่สนทนาที่อายุไล่เลี่ยกันหรือน้อยกว่า

4.3 เพศหญิงชาวไทยมีแนวโน้มที่จะเลี้ยงคำสรรพนามกับคู่สนทนาที่เป็นคนแปลกหน้า และคนเพิ่งรู้จักมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงไทยเลี้ยงคำสรรพนามกับคนวัยไล่เลี่ยกันมากที่สุด เนื่องจากเพศหญิงชาวไทยมีข้อจำกัดในการเลือกใช้คำสรรพนามแทนตัวเองซึ่งมีหลากหลายคำให้เหมาะสมโดยดูจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ คล้ายกับการเลือกใช้สรรพนามแทนตัวเอง ซึ่งส่งผลทำให้มีข้อจำกัดในการเลือกใช้สรรพนามแทนคู่สนทนาด้วย

ส่วนในกรณีของชาวญี่ปุ่น ขณะที่เพศหญิงญี่ปุ่นเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนากับคู่สนทนาที่เป็นคนแปลกหน้ามากกว่าเพศชายญี่ปุ่น และเลี้ยงคำสรรพนามกับคู่สนทนาในกรณีนี้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคู่สนทนาที่เป็นผู้ที่อาวุโสกว่า อาจเป็นเพราะความคาดหวังของสังคมเรื่องการวางตัวและความสุภาพของเพศหญิงต่อผู้อาวุโสและคนที่ไม่สนิท แต่ในขณะที่เดียวกันกลับมีแนวโน้มเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาน้อยกว่าเพศชายในกรณีที่คู่สนทนาเป็นคนเพิ่งรู้จัก ซึ่งอาจเป็นเพราะจากข้อจำกัดในการเลือกใช้สรรพนามแทนตัวเองของเพศชายชาวญี่ปุ่น ส่งผลทำให้มีข้อจำกัดในการเลือกใช้สรรพนามแทนคู่สนทนาด้วย ดังนั้นเพศชายญี่ปุ่นซึ่งมีข้อจำกัดในการเลือกใช้คำสรรพนามแทนตัวเองและคู่สนทนามากกว่าเพศหญิง จึงมีแนวโน้มที่จะเลี้ยงคำสรรพนามมากกว่า

4.4 เมื่อเปรียบเทียบกรณีคู่สนทนาเป็นคนแปลกหน้าและคนที่เพิ่งรู้จัก พบว่าชาวไทยมีแนวโน้มที่จะใช้เลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยอายุของคู่สนทนาเป็นลำดับแรก โดยพิจารณาว่าถ้าคู่สนทนาเป็นผู้อาวุโสกว่าก็มีแนวโน้มจะไม่เลี้ยงคำสรรพนาม แต่ถ้าเป็นคนวัยไล่เลี่ยกันและคนที่อายุน้อยกว่า ปัจจัยระยะของความสัมพันธ์ก็จะมีผลต่อการเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนา ตรงข้ามกับชาวญี่ปุ่นที่มีแนวโน้มที่จะใช้เลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาโดยให้ความสำคัญกับระยะของความสัมพันธ์เป็นลำดับแรก แล้วจึงพิจารณาปัจจัยอายุเป็นลำดับถัดมาโดยเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาที่อาวุโสกว่ามากที่สุด

จากผลการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลแบบสอบถามสามารถสรุปแนวโน้มของปัจจัยอายุและเพศของผู้พูดและผู้ฟังที่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี้ยงคำสรรพนามแทนคู่สนทนาชาวไทยและชาวญี่ปุ่นที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

Table 7 Comparing addressee terms avoidance to a stranger in Thai and Japanese

แนวโน้มนการเลี่ยงคำสรรพนามแทนคู่ สนทนาที่เป็นคนแปลกหน้า		ชาวไทย	เลี่ยงคำสรรพนามน้อย
		ชาวญี่ปุ่น	เลี่ยงคำสรรพนามมาก
ปัจจัย	อายุคู่สนทนา	ชาวไทย	ใช้คำสรรพนามกับผู้อาวุโสกว่ามากที่สุด เลี่ยงคำสรรพนามกับคนวัยใกล้เคียงกันมากที่สุด
		ชาวญี่ปุ่น	เลี่ยงคำสรรพนามกับผู้อาวุโสกว่ามากที่สุด ใช้คำสรรพนามกับคนอายุน้อยกว่ามากที่สุด
	เพศคู่สนทนา	ชาวไทย	ไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนาม
		ชาวญี่ปุ่น	ไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนาม
	อายุผู้พูด	ชาวไทย	มีผลในกรณีที่คู่สนทนาเป็นชายและหญิงวัยใกล้เคียงกับผู้พูด
		ชาวญี่ปุ่น	มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนามต่อคู่สนทนาทุกเพศทุกวัย
	เพศของผู้พูด	ชาวไทย	ไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนามในเชิงนัยสำคัญทางสถิติ แต่ก็พอจะเห็นแนวโน้มการเลี่ยงคำสรรพนามของเพศหญิงมากกว่าชาย
		ชาวญี่ปุ่น	มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนามในกรณีที่ คู่สนทนาอายุมากกว่าและใกล้เคียงกันทั้งชายและหญิงโดยเพศหญิง มีแนวโน้มเลี่ยงคำสรรพนามมากกว่าชาย

Table 8 Comparing addressee terms avoidance to a new acquaintance in Thai and Japanese

แนวโน้มนการเลี่ยงคำสรรพนาม แทนคู่สนทนาที่เพิ่งรู้จัก		ชาวไทย	เลี่ยงคำสรรพนามมากกว่ากรณีคนแปลกหน้า
		ชาวญี่ปุ่น	เลี่ยงคำสรรพนามน้อยกว่ากรณีคนแปลกหน้า
ปัจจัย	อายุคู่สนทนา	ชาวไทย	ใช้คำสรรพนามกับผู้อาวุโสกว่ามากที่สุด เลี่ยงคำสรรพนามกับคนวัยใกล้เคียงกันมากที่สุด
		ชาวญี่ปุ่น	เลี่ยงคำสรรพนามกับผู้อาวุโสกว่ามากที่สุด ใช้คำสรรพนามกับคนอายุน้อยกว่ามากที่สุด
	เพศคู่สนทนา	ชาวไทย	ไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนาม
		ชาวญี่ปุ่น	ไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนาม
	อายุผู้พูด	ชาวไทย	ไม่มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนาม
		ชาวญี่ปุ่น	มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนามต่อคู่สนทนาทุกกลุ่ม
	เพศของผู้พูด	ชาวไทย	มีผลในกรณีที่คู่สนทนาเป็นชายและหญิงวัยใกล้เคียง กับผู้พูดและคู่สนทนาที่อายุน้อยกว่า
		ชาวญี่ปุ่น	มีผลต่อการเลือกใช้หรือเลี่ยงคำสรรพนามกับคู่สนทนาทุกกลุ่ม

โดยทั่วไปอาจกล่าวกันว่า การเลือกใช้คำสรรพนามไม่ใช่ปัญหาที่ยากสำหรับภาษาไทย และภาษาญี่ปุ่นเนื่องจากส่วนใหญ่ผู้พูดและผู้ฟังก็สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจได้อยู่แล้ว แต่จากการวิจัยนี้พบว่า การใช้สรรพนามในภาษาไทยและญี่ปุ่นไม่ได้เป็นเพียงแค่การตัดสินใจที่ไม่จำเป็นออกจากประโยค แต่ถือเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่ทำให้การสนทนาเป็นไปอย่างราบรื่น เพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดในการเลือกใช้คำสรรพนามโดยพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ให้เหมาะสมต่อความสัมพันธ์ของคู่สนทนา จากข้อแตกต่างของการเลือกใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาข้างต้น ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้ภาษา ตลอดจนปัจจัยเชิงสังคมที่ผู้พูดคำนึงถึงในการเลือกใช้หรือเลือกใช้คำสรรพนามแทนคู่สนทนาของชาวไทยและชาวญี่ปุ่น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนภาษาไทยหรือผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นนำไปใช้ได้เหมาะสมต่อบุคคลและโอกาส

อนึ่ง จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า เนื่องด้วยข้อจำกัดของรูปแบบประโยคในแบบสอบถาม ที่ต้องการคำตอบในแง่ของการสนใจเลือกใช้คำสรรพนามอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจนของคู่สนทนา จึงทำให้มีคำตอบที่ไม่ใช้คำสรรพนามค่อนข้างน้อย ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับการไม่ใช้คำสรรพนามในรูปแบบของการสนทนาที่เกิดขึ้นจริง เพื่อดูว่าจะได้ผลการศึกษาที่แตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้ การเลือกใช้คำสรรพนามในแต่ละสถานการณ์ของผู้พูดชาวไทยและญี่ปุ่น มีเป้าหมายเพื่อรักษาระยะห่างหรือเป็นการแสดงความเป็นกันเองต่อคู่สนทนาเหมือนหรือต่างกันหรือไม่ นั่นก็เป็นหัวข้อที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาต่อไป

References

- Bandhumedha, N. (1984). *Thai Grammar*. Bangkok: Chula Press. (in Thai)
- Jung, H. (2001). *Nihongo to Kankokugo no ninshooshi ni kansuru taishoo kenkyuu. Ningen bunkagakukenyuushuuroku*, Vol. 10, pp. 33-45. (in Japanese)
- Kobayashi, M. (1997). *Joseinokotoba shokuba hen*. Tokyo: Hitsuji Shoboo. (in Japanese)
- Maynard K., S. (2005). *Danwa Hyoogen Handbook*. Tokyo: Kuroshio Shuppan. (in Japanese)
- Mochizuki, M. (1980). Male and Female Variants for 'I' in Japanese: Cooccurrence Rules. *Linguistics*, 13, pp. 453-474.
- Ono, T. & Thomson, S. A. (2003). Japanese (w) atashi/ore/boku 'I': They're not just pronoun. *Cognitive Linguistics*, 14-4, pp. 321-347.
- Palakornkul, A. (1972). *A Socio-Linguistic Study of Pronominal Strategy in Spoken Bangkok Thai*, Ph.D. Dissertation, University of Texas at Austin.
- Peng Fred C.C. (1975). *Nihonjin no shinrikyori. Gengogaku*, Vol. 4-1, pp. 27-35. (in Japanese)
- Prasithrathasint, A. (1998). *Sociolinguistics*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

- Runggeratigul, K. & Ohmine, M. (2008). Nihongo to Taigo ni okeru daimeishi shiyoo no hikaku-Mangaka no ankeeto ni okeru taishoo kenkyuu. *Proceeding of the International Symposium on the Prospect of Japanese Language Education*, 16-17 Oct. 2008 at The Ambassador Hotel. Bangkok: June Publishing. (in Japanese)
- Runggeratigul, K. (2008). The Comparison of usage of first and second personal reference terms in Japanese and Thai based on the analysis of original and translated novels. *Proceeding of the Conference on Southeast Asia Studies*, 25-26 Nov. 2008 at The Royal River Hotel. Bangkok : Silpakorn University Press. (in Thai)
- Suzuki, T. (1990). *Kotoba to bunka*. Tokyo: Iwanami Shoten. (in Japanese)
- Takubo, Y. (1997). *Nihongoninshoohyoogen. Shitentogengokoodoo*, Tokyo: Kurosio Publishers. (in Japanese)